

СУТНІСТЬ І ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПРИЙОМІВ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ НАФТОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Розглянуто актуальні питання удосконалення проведення інвентаризації виробничих запасів на підприємствах нафтопереробної промисловості

Вступ. Необхідність та обов'язковість проведення інвентаризації передбачено Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" №996-XIV від 16.07.1999 року. Порядок проведення інвентаризації зазначено в Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженої наказом Мінфіну України №69 від 11.08.94р. Проте, у вищезазначених нормативних актах не наводиться трактування терміну "інвентаризація".

Однак, деякі вчені-економістів наводять свої трактування визначення інвентаризації.

Так, Н.М.Ткаченко обґрунтовує, що інвентаризація – перелік, перерахування, зважування, перемірювання в натурі виробничих запасів, що знаходяться в місцях зберігання, і зіставлення наявності з даними бухгалтерського обліку [4, с. 290].

Палій В.Ф. вважає, що інвентаризація – це перерахунок, зважування, перемірювання в натурі матеріальних цінностей, що знаходяться в місцях їх зберігання [3, с. 76].

Процес інвентаризації не слід ототожнювати із такими господарськими процедурами, як переоблік, перевірка виконання функціональних обов'язків тощо.

Тому, на нашу думку, інвентаризація – це застосування прийомів документального та фактичного контролю, які проявляють себе під час проведення перерахування, зважування, перемірювання в натурі виробничих запасів, що знаходяться в місцях зберігання.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення сучасного стану та

перспектив розвитку процесу інвентаризації, надання рекомендацій щодо вдосконалення проведення інвентаризації на підприємствах нафтопереробного комплексу.

Результати дослідження. Зокрема, можна виділити наступні способи проведення інвентаризації:

1) суцільний – проводиться повна перевірка наявності ТМЦ як на складі, так і тих, що в дорозі;

2) вибіркового – проводиться часткова (вибіркова) перевірка наявності ТМЦ як на складі, так і тих, що в дорозі;

3) змішаний вид(можна окремо виділити) – включає в себе суцільний та вибіркового способи проведення інвентаризації. Як правило, такий спосіб можна застосовувати при великій номенклатурі товарно-матеріальних цінностей, а також він часто використовується держаними органами при проведенні планових та позапланових документальних перевірок.

Сукупність всіх важливих складових елементів інвентаризації повністю характеризує її сутність та зміст. До елементів інвентаризації виробничих запасів відносять:

– перевірка фактичної наявності та стану виробничих запасів;

– реєстрація та оцінка;

– розрахункова обробка документів;

– застосування прийомів зважування, виміру, перерахунку;

– узагальнення результатів;

– прийняття рішення.

При цьому зазначимо, що основними завданнями інвентаризації виробничих запасів є:

– виявлення фактичної наявності матеріальних цінностей;

– шляхом зіставлення фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку встановлення нестач або лишків матеріалів;

– виявлення матеріалів, які не застосовуються для потреб підприємства, а також матеріальних цінностей, які втратили свої первинні якості;

– перевірка умов дотримання збереження матеріальних цінностей.

Водночас, для інвентаризації важливим завданням є визначення придатності виробничих запасів у майбутньому, а також визначення правильності обліку матеріальних цінностей за номенклатурними номерами.

Слід відзначити, що інвентаризація містить в собі два види перевірок: документальну і натуральну. Документальна перевірка може застосовуватись для матеріалів, переданих у переробку на сторону, а натуральна полягає у спостереженні та визначенні кількості об'єктів шляхом підрахунку, зважування та вимірювання.

Документом, що підтверджує проведення інвентаризації є акт інвентаризації, форма якого встановлена Інструкцією по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків.

В описі товарно-матеріальних цінностей не можна залишати незаповнені або не дописані рядки, так як акт інвентаризації підписується всіма членами комісії та затверджується керівником підприємства, а також він засвідчує прийняття матеріально-відповідальною особою на зберігання відзначених цінностей.

В інвентаризаційному акті можуть зазначатись не тільки кількісні показники, а й вартісні, що дасть змогу проводити аналіз та контроль за витрачанням оборотних коштів на придбання виробничих запасів.

На нашу думку, акт контрольної перевірки інвентаризації цінностей, що наводиться в Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженої

наказом Мінфіну України №69 від 11.08.1994 р.[1] є недосконалим і не відображає в повній мірі кількісного показника. Ми вважаємо, що у форму акту інвентаризації на нафтопереробних підприємствах необхідно внести корективи в частині відображення додаткової графі “одиниця виміру”, що дасть змогу орієнтуватись не тільки у вартісних показниках, але й розширити відображення кількісного показника, зокрема, буде видно про яку точно визначену кількість йдеться мова – штуки, кілограми, тони тощо.

Логічно, що зазначене нововведення потягне за собою і зміну решти форм звітів, що відображають проведення інвентаризації та затверджені в Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків.

Порядок і терміни проведення інвентаризації регламентуються Інструкцією з інвентаризації. Обов'язковою є щорічна інвентаризація майна, яка здійснюється перед складанням річної звітності, і за яку відповідальність несе постійно діюча інвентаризаційна комісія.

У зв'язку із нестабільною ситуацією на ринку енергоресурсів, на нашу думку, на нафтопереробних підприємствах доцільно було б проводити інвентаризацію по найбільш важливих запасах та матеріалах на складах виробничого цеху кожного місяця.

Для цього керівником підприємства необхідно створити інвентаризаційну комісію під його керівництвом у складі головного бухгалтера та керівників структурних підрозділів. Керівник підприємства несе відповідальність за проведення інвентаризації, а також при неповному складі комісії зобов'язується заборонити інвентаризувати нафту, нафтопродукти та інші матеріальні цінності, які мають високу вартість.

До основних завдань інвентаризації на нафтопереробних підприємствах можна віднести:

– виявлення фактичної наявності нафти, нафтопродуктів та інших матеріальних цінностей;

– перевірка за відповідним зберіганням нафтопродуктів та матеріальних цінностей;

– виявлення нафтопродуктів та інших матеріальних цінностей, які втратили свої первісну якість;

– встановлення лишку чи нестачі матеріальних цінностей шляхом співставлення їх фактичної наявності з даними бухгалтерії.

Головний бухгалтер або його заступник інструктує інвентаризаційну комісію стосовно проведення інвентаризації. Від матеріально-відповідальної особи вимагається розписка в тому, що до початку проведення інвентаризації всі документи здані до бухгалтерії, а цінності оприбутковані або списані.

Проведення інвентаризації є обов'язковим:

1) при передачі майна державного підприємства в оренду, приватизації майна державного підприємства, перетворенні державного підприємства в акціонерне товариство, а також в інших випадках, передбачених законодавством;

2) при зміні матеріально-відповідальних осіб (на день приймання-передавання справ);

3) при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псування товарів та грошей (на день встановлення таких фактів);

4) за приписом судово-слідчих органів;

5) у разі технологічних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ);

6) у разі ліквідації підприємства;

7) при передачі підприємств та їх структурних підрозділів (на дату передачі)[2].

На нашу думку, в Інструкції про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і в організаціях України затвердженої наказ Держнафтогазпрому, Міністерства економіки, Міністерства транспорту, Держстандарту, Держкомстату України 02.04.1999р. за №81/38/101/235/122 та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 7 жовтня 1999р. за №685/3978 необхідно внести зміни щодо не передбаченого пункту про проведення обов'язкової щорічної інвентаризації, яка вимагається відповідно до п.12 Порядку подання фінансової звітності,

затвердженого Постановою КМУ від 28.02.2000р. №419, який передбачає обов'язкове проведення інвентаризації активів та зобов'язань підприємства перед складанням річної фінансової звітності.

Ми вважаємо, що з метою проведення повної та якісної інвентаризації виробничих запасів на нафтопереробному підприємстві і об'єктивного відображення отриманих результатів необхідно виділити 3 основні етапи проведення інвентаризації:

1. Початковий етап.

На початковому етапі матеріально-відповідальні особи до проведення інвентаризації передають всі прибуткові та видаткові документи в бухгалтерію для проведення узагальнення та надання інформації про наявність ТМЦ інвентаризаційній комісії. Також, перед початком проведення інвентаризації на підприємстві видається наказ (ф. № 30-НП), де зазначено терміни проведення інвентаризації, склад інвентаризаційної комісії та інші умови. Даний наказ реєструється у книзі контролю за виконанням розпоряджень про проведення інвентаризацій (ф. № 31-НП), яка знаходиться у бухгалтерії.

2. Контрольний етап.

Контрольний етап здійснюється безпосередньо під час проведення інвентаризації залишків цінностей на складах, зокрема при проведенні інвентаризації нафти і нафтопродуктів необхідно:

– здійснювати контроль за справністю засобів вимірювальної техніки та градуювальних таблиць;

– визначати об'єм і масу нафтопродуктів у резервуарах, результати замірів заносяться до журналу вимірювання нафтопродуктів у резервуарах (ф. № 7-НП);

– перевіряти вагу нафтопродуктів, які містяться у тарі;

– визначати наявність інших матеріальних цінностей шляхом співставлення фактичної наявності із даними бухгалтерії;

– заносити до інвентаризаційного опису (ф. № 33-НП) підсумки перевірки на наливних суднах (ф. № 34-НП);

– складати у двох примірниках інвентаризаційний опис, один примірник якого залишається у матеріально-відповідальній особі, а другий передається до бухгалтерії для складання порівняльної відомості та визначення кінцевих результатів.

3. Аналітично-результативний етап.

На третьому етапі проводиться співставлення фактичних залишків з обліковими. Якщо різниця між масою нафти і нафтопродуктів, яка встановлена у результаті вимірів у резервуарах при інвентаризації, і даними бухгалтерії (за мінусом втрат в межах норм) знаходиться у межах норм похибки вимірювання, що встановлена ГОСТ 26976, то ця різниця не стягується при нестачах і не оприбутковується при надлишках, а за основу беруться дані бухгалтерського обліку. При цьому встановлені ГОСТ 26976 граничні норми похибки можуть використовуватися тільки щодо фактичного залишку нафти і нафтопродуктів, вимірюваному у резервуарах при інвентаризації. Виявлені втрати нафти і нафтопродуктів у межах встановлених норм списуються на витрати за згодою керівника підприємства. Нестачі нафти і нафтопродуктів понад норми втрат стягуються з матеріально-відповідальних осіб. У випадках, коли винуватців не виявлено, понаднормові втрати і нестачі нафтопродуктів зараховуються на збитки підприємства.

Що стосується поновлення якості нафтопродуктів, то вживаються заходи шляхом їх змішування, що відображається в акті (ф. № 27-НП).

І на завершення, керівник підприємства затверджує протокол інвентаризаційної комісії не пізніше 5-денного терміну від моменту проведення інвентаризації.

Результати інвентаризації бухгалтерія відображає того ж місяця, коли закінчилась інвентаризація.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведені дослідження визначених та наданих роз'яснень основних способів проведення інвентаризації, а також виділення основних етапів її проведення дадуть можливість значно покращити та удосконалити процес проведення інвентаризації, підвищити достовірність й оперативність отриманих даних.

Під час проведеного дослідження запропоновано вдосконалити форму акту контрольної перевірки інвентаризації цінностей, яка наводиться в Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженої наказом Мінфіну України №69 від 11.08.1994р., що дасть змогу орієнтуватись не тільки у вартісних показниках, але й розширити відображення кількісного показника виміру цінностей.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що інвентаризація є важливим методом контролю виробничих запасів на нафтопереробних підприємствах, проте містить низку проблем, вирішення яких потребує проведення комплексних досліджень.

Список використаної літератури:

1. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженої наказом Мінфіну України № 69 від 11.08.94 р.

2. Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і в організаціях України затвердженої наказ Держнафтогазпрому, Міністерства економіки, Міністерства транспорту, Держстандарту, Держкомстату України № 81/38/101/235/122 від 02.04.1999 року.

3. *Палий В.Ф.* Бухгалтерський учет для менеджерів. М.: "Тарвер", 1991. – 80с.

4. *Ткаченко Н.М.* Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручник для студентів вищ. навч. закл. екон. спец. / 5 – те вид., доп. й переробл., – К.: А.С.К., 2000. – 784 с.

МАРУЩАК Леся Іванівна – аспірант кафедри економічної кібернетики Тернопільського Державного Технічного Університету ім. І. Пулюя.

Наукові інтереси:

- теорія бухгалтерського обліку;
- теорія і практика контролінгу;
- фінансовий менеджмент